

Elizabeth Gaskellová
ŠEDÁ ŽENA

Nakladatelství
ČAS

Elizabeth Gaskellová

ŠEDÁ ŽENA

Elizabeth Gaskellová

ŠEDÁ ŽENA

Translation © Jana Srbová, 2024

Postface, Editor, Photograph © Josef Pepson Snětivý,
www.pepson.cz, 2024

Cover & Layout © Nakladatelství ČAS, Alena Šulcová, 2024

© Nakladatelství ČAS, www.nakladatelstvicas.cz, 2024

ISBN 978-80-7475-496-8 (ePUB)

ISBN 978-80-7475-497-5 (Mobi)

ISBN 978-80-7475-498-2 (pdf)

ČÁST PRVNÍ

Na břehu řeky Neckar leží mlýn, oblíbený cíl spousty lidí, kteří si chtějí někde posedět u kávy – což je v Německu téměř celonárodní móda. Na poloze toho mlýna přitom není nic zvlášť přitažlivého: nachází se na mannheimské (rovinaté a neromantické) straně Heidelbergu.

Mezi lopatkami mlýnského kola, roztáčeného řekou, hlučně tryskají proudy vody. Hospodářské budovy a obytný dům formují hezky udržovaný čtyřúhelník. Na straně vzdálenější od řeky se prostírá zahrada plná vrb, loubí a záhonů s květinami. Ty sice nejsou příliš pečlivě upravené, ale překypují bohatstvím květů a bujných popínavých rostlin, které smyčkami svých výhonů drží loubí pohromadě. V každém z jednotlivých loubí stojí bíle natřený dřevěný stůl a okolo něj lehké židličky stejné barvy i materiálu.

V roce 184- jsem tam zašla na kávu s několika přáteli. Starý mlynář nás přišel pozdravit, protože některé z nich znal už z dřívějšíka. Byl to muž statné postavy a v jeho zvučném hlase zněl přátelský, důvěrný tón. Halasný smích, kterým nás vítal, dobře ladil s jeho bystrým pohledem, vybranou látkou jeho kabátce i s celkovým duchem tohoto místa.

Mlýnský dvůr byl plný drůbeže všeho druhu. Ač mohla najít dost potravy k obživě – zem byla pokrytá rozházeným krmivem –, mlynář se s tím nespokojil. Vytahoval z pytlů plné hrsti zrní a velkoryse je házel slepicím a kohoutům, kteří mu v nedočkavé chtivosti vbíhali až pod nohy. Podle všeho tuto činnost prováděl ze zvyku: během ní s námi stále hovořil a každou chvíli křikl na svou dceru či služebné, aby si pospíšily s kávou, kterou jsme si objednali. Doprovodil nás k našemu stolu v podloubí a dohlédl, abychom byli obslouženi

tím nejlepším, co jsme si jen mohli přát. Teprve pak se od nás odpoutal a obešel ostatní loubí, aby se ujistil, že je dobře postaráno i o všechny ostatní hosty. Nakonec se tento blahobytně a šťastně vyhlížející chlapík obrátil k odchodu; cestou si pohvizdoval prostou melodii.

„Jeho rodina vlastní tenhle mlýn už od dávných časů palatinátu. Tedy – spíš bych měl říct, že vlastní tenhle pozemek, protože hned dvakrát po sobě jim mlýn vypálili Francouzi. Jestli chcete Scherera rozpálit doběla, stačí se před ním zmínit o francouzské invazi.“ V tu chvíli však už mlynář, stále s monotónním pohvizdováním, sestupoval z poněkud vyvýšené zahrady na mlýnský dvůr, takže jsem nejspíš propásla šanci vidět ho rozčileného.

Už jsme byli skoro na odchodu, kávu jsme měli téměř dopitou a skořicový koláč snědený, když na husté listoví nad našimi hlavami dopadly první těžké cákance deště. Rychle sílily a houstly, až začaly pronikat křehkými listy, jako by stříšku nad námi chtěly roztrhat. Všichni hosté se začali zvedat a prchat pod přístřešek anebo venku hledali své kočáry. Na schodech do zahrady se znovu objevil mlynář: spěchal s červeným deštníkem, připravený schovat pod něj každého, kdo ještě zůstal v zahradě. V patách mu běžela dcera a ještě další dvě dívky, všechny také s deštníky.

„Pojďte dovnitř, pod střechu, nenechte se pobízet! Je to letní bouřka, a než ji řeka odnese pryč, bude tohle místo tak hodinu dvě pod vodou. Tudy, tudy!“

A tak ho naše společnost následovala do domu. Nejprve jsme vešli do kuchyně. Takovou spoustu naleštěného nádobí, měděného a cínového, jsem ještě nikdy neviděla. I všechno dřevěné náčiní bylo stejně důkladně vydrhnuté. Podlaha z červených dlaždic byla bez

poskvrnky, když jsme vstoupili, ale během dvou minut se celá zablátila, jak po ní šlapaly tolikeré nohy. Místnost se rychle plnila, a to mlynář stále přiváděl pod svým velkým deštníkem další lidi. Zavolal dokonce i na psy a nechal je, aby si lehli pod stoly.

Jeho dcera mu něco řekla německy, a on pobaveně zavrtěl hlavou. Všichni se rozesmáli. „Co říkala?“ zeptala jsem se. Moje přítelkyně odpověděla: „Ať příště vezme dovnitř i kachny ze dvora! – Jestli sem ale přivede ještě další lidi, tak se tu udusíme. Ta bouřka venku a tady ta kamna a spousta zapařeného oblečení... Vážně si myslím, že bychom se měly dovolit a proniknout hlouběji do domu – možná bychom mohly pozdravit *Frau Schererovou*.“

Přítelkyně pak opravdu požádala mlynářovu dceru o dovolení, zda můžeme jít navštívit její matku. Pozvali nás dál, a tak jsme se zakrátko ocitly v další místnosti, malé, úzké a světlé. Zastávala funkci jakéhosi salonu s výhledem na Neckar. Podlaha byla díky leštidlu kluzká a protáhlá zrcadla na stěnách proti oknům odrážela věčný pohyb plynoucí řeky. V místnosti stála porcelánová kamna, zdobená staromódními mosaznými ornamenty, u zdi pohovka potažená utrechtským sametem, před ní nevelký stolek, na něm váza s umělými květinami a pod ním kobereček z česané příze. A nakonec byla ve výklenku salonu umístěna postel; ležela v ní ochrnutá mlynářova manželka a pilně pletla.

Výčet toho, co se nacházelo v pokoji, se mi zprvu zdál být úplný, ale když jsem chvíli tiše seděla na pohovce, zatímco má přítelkyně vedla konverzaci v jazyce, jemuž jsem rozuměla jen napůl, padl mi zrak na obraz v tmavém koutě. Zvedla jsem se a šla si jej prohlédnout zblízka.

Byl to portrét mladé, mimořádně krásné dívky, očividně středního stavu. Ve tváři měla vepsanou jemnou noblesu; zdálo se, jako by se záměrně stranila pohledu očí, které na ni malíř upíral. Vlastně to nebyl nijak výjimečně namalovaný obraz, ale cítila jsem, že podobu dívky zachytil dobře – soudila jsem tak podle toho, jak silný dojem o dívčině osobnosti vyvolával. Podle šatů bych hádala, že byl namalován ve druhé polovině minulého století. Později jsem se dozvěděla, že můj odhad byl správný.

Využila jsem malé pauzy v rozhovoru:

„Zeptala by ses *Frau* Schererové, kdo je na tom obraze?“

Moje přítelkyně tuto otázku zopakovala a dostala dlouhou odpověď v němčině. Pak se obrátila ke mně a začala s překládáním:

„Je to podobizna pratety jejího manžela.“ Postavila se vedle mě a s účastnou zvědavostí si obraz prohlížela. „Podívej, tady na té otevřené stránce Bible je napsané její jméno: Anna Schererová, 1778. Podle *Frau* Schererové se v rodině traduje, že tahle krásná dívka s pletí jako lilie a růže strachem úplně ztratila barvu, takže se jí říkalo *Šedá žena*. Podrobnosti nám prý sdělí její manžel, ale podle toho, co mi *Frau* Schererová řekla, žila tahle Anna Schererová celý život v neustálé úzkosti. Mlynář má prý i nějaké papíry, které Anna sepsala pro svou dceru. Ta zemřela právě v tomhle domě nedlouho poté, co se sem *Frau* Schererová provdala. Můžeme se pana Scherera na celý příběh zeptat.“

„Ano, to určitě uděláme!“ souhlasila jsem.

A zrovna v tu chvíli se náš hostitel objevil: přišel se podívat, zda nám něco nechybí, a informoval nás, že poslal do Heidelbergu pro kočáry, aby nás odvezly domů. Neviděl žádnou šanci, že by silný déšť v nejbliž-

ší době ustal. Moje přítelkyně mu poděkovala a bez otálení přešla k naší žádosti.

„No ano,“ řekl a tvář se mu proměnila. „S tetou Annou je to smutná historie. A všechno jen kvůli tomu pekelnému Francouzovi. Trpěla kvůli němu i její dcera – sestřenka Uršula, jak jsme jí říkali, když jsem byl malý kluk. Jistě, ta hodná Uršula byla i jeho dítě. Hříchy rodičů dopadají na jejich děti! Takže vy, mladá dámo, byste chtěla vědět, jak to všechno bylo? No dobrá – existuje rukopis, něco jako omluva tety Anny za to, že své dceři zhatila zasnoubení. V tom psaní odkrývá skutečnosti, kvůli nimž se sestřenka Uršula neprovdala za muže, kterého milovala. Žádný další hodný chlap se pak už v jejím životě neobjevil – a to jsem slyšel, že i můj otec by byl vděčný, kdyby se stala jeho ženou.“

Po celou dobu své promluvy se mlynář přehraboval v zásuvce staromódního stolku. Když se k nám pak otočil, držel v ruce svazek zažloutlých papírů. Podal je mé přítelkyni se slovy:

„Vezměte si to, odnese si to domů, a pokud se vám chcete luštit naše kostrbaté německé písmo, můžete si to nechat, jak dlouho budete chtít. Jenom mi to potom zase musíte vrátit, a to je všechno.“

A tak se k nám dostal následující rukopis, který nás zaměstnával během mnoha dlouhých večerů nadcházející zimy. Překládaly jsme jej a místy zkracovaly. Text začínal zmínkou o bolesti, kterou jeho autorka své dceři způsobila svým nevysvětlěným odporem k dceřině na-

plánovanému sňatku. Pochybují však, že bez nápovědy, kterou nám mlynář poskytl, bychom z těch vášnivých, kusých vět získaly představu, jaká scéna se těsně předtím, než Anna začala psát, odehrála mezi matkou a dcerou – a možná i třetí osobou.

„Ty svou dceru nemáš ráda, matko! Je ti jedno, že má zlomené srdce!“

Ach, Bože! Tato slova mé milované Uršuly mi stále znějí v uších, jako by ve mně měla zůstat až do chvíle, kdy budu ležet a umírat. A její soužením zbědovaný obličej, zmáčený slzami, stojí mezi mnou a vším ostatním. Dítě moje! Srdce se jen tak nelámou; život je velice tvrdý a stejně tak hrozný. Rozhodnutí ale nechám na tobě, Uršulo. Řeknu ti všechno – a budeš to ty, kdo ponese břemeno volby. Možná se pletu. Zůstalo mi už jen málo důvtipu. Ostatně myslím, že jsem ho nikdy neměla na rozdávání. Místo úsudku mi ale nyní slouží instinkt, a ten mi říká, že ty a tvůj Henri se nikdy nesmíte vzít. Připouštím, že se možná mýlím. Přála bych si, aby má dcera byla šťastná!

Ukaž tento dopis dobrému knězi Schriesheimovi, jestli budeš mít po jeho přečtení nějaké pochybnosti nebo si nebudeš něčím jistá. Všechno ti však vyložím jen pod jednou podmínkou: o tom všem pak mezi námi už nikdy nepadne jediné slovo! Jakékoli další otázky by mě zabily. Znovu bych to všechno viděla před sebou.

Jak víš, můj otec byl majitelem mlýna na řece Neckar – toho, kde dnes žije tvůj nově nalezený strýc Scherer. Jistě si vybavuješ, s jakým překvapením nás tam loni přijali – jak mi tvůj strýc nevěřil, když jsem mu řekla, že jsem jeho sestra Anna. Příliš dlouho žil v přesvědčení, že jsem po smrti. Určitě si vzpomínáš, jak jsem ho musela zavést ke svému obrazu, namalovanému před mnoha lety, a ukazovat mu trpělivě, rys po rysu, jak se má podobizna podobá i tobě, a potom, jak jsem mluvila dál, připomínala jsem nejprve sobě a pak i jemu detaily z těch časů, kdy obraz vznikl. Oživovala jsem všechna ta veselá slovíčka, která tehdy přeskakovala mezi námi: mezi šťastným chlapcem a mladou dívčinou. Připomněla jsem zvyky našeho otce i místa, kde stály jednotlivé kousky našeho nábytku nebo třešeň, kterou už mezitím porazili. Tehdy stínila okno v mém pokoji a můj bratr se jím dokázal protáhnout a vylézt na nejvyšší větev, která ještě unesla jeho váhu. Natrhal pak plnou čepici třešní a podal mi ji oknem dovnitř. Já seděla na parapetu a bála jsem se o něj tak, že jsem neměla ani pomyšlení, abych ty třešně jedla.

Fritz nakonec uvěřil, že jsem opravdu jeho sestra Anna, ačkoli mu připadalo, že jsem musela vstát z mrtvých. A potom, jak si jistě vzpomínáš, přivedl svou manželku a řekl jí, že nejsem mrtvá a že jsem se vrátila do svého starého domova. Že teď jen jinak vypadám. Nechtěla mu věřit. Prohlížela si mě chladným, nedůvěřivým zrakem. Nakonec – však jsem ji tak odedávna znala, jako Babettu Müllerovou – řekla, že jsem zámožná dost, a nemám tedy zapotřebí hledat *přátele*, aby mi něco dali. A pak se zeptala – ne mě, ale svého manžela –, proč jsem tak dlouho mlčela. Proč jsem v našem starém, milovaném domově nechala svého otce, bratra

i všechny ostatní, kteří mě měli rádi, v domnění, že jsem mrtvá. A tvůj strýc (vybavuješ si to?) na to řekl, že nepotřebuje vědět víc, než co ode mě právě vyslechl: že jsem zkrátka jeho Anna, kterou znovu našel, aby pro něj byla požehnáním ve stáří tak, jako jsem jím bývala v jeho dětství. V duchu jsem mu děkovala za důvěru, neboť kdyby po mně chtěli, abych vyprávěla o svém předchozím životě, nebyla bych toho schopná.

Jenže Babetta, která teď byla mou švagrovou, se k přivítání neměla, a tak jsem nakonec v Heidelbergu bydlet nezůstala, i když jsem to předtím plánovala, protože jsem chtěla být Fritzovi nablízku. Spokojila jsem se s jeho slibem, že bude otcem mé Uršuly, až zemřu a tehle úmorný svět opustím.

Mohu říct, že Babetta Müllerová byla příčinou mého životního utrpení. Byla to dcera pekaře v Heidelbergu, a jak lidé říkali, veliká krasavice – o tom jsem se ostatně mohla přesvědčit na vlastní oči. I mě považovali za krásnou – však jsi viděla můj obraz. Věřím, že jsem taková opravdu byla. Babetta Müllerová ve mně viděla svou rivalku. Líbilo se jí, když ji obdivovali, ale neměla nikoho, kdo by ji měl nějak zvlášť rád. Já měla kolem sebe pár lidí, kteří mě milovali: tvého dědečka, Fritze, starou služku Kätchen a Karla, který pracoval ve mlýně jako mládek. Když jsem šla v Heidelbergu nakupovat, byla jsem až nesvá ze vší té pozornosti a obdivu; měla jsem obavy, že na mě budou lidé zírat jako na *Schöne Müllerin*, krásnou mlynářku.

Byly to tehdy šťastné, poklidné dny. V domácnosti jsem měla k ruce Kätchen a všechny domácí práce, které jsme dělaly, dokázal můj starý, statečný otec ocenit – k ženám se vždy choval laskavě a shovívavě, i když na mlýnskou chasu býval přísný. Oblíbil si však

nejstaršího učedníka ve mlýně, Karla. Dnes je mi jasné, že si přál, aby se se mnou Karl oženil, a že také Karl samotný po tom toužil. Jenže mluvil hrubě a byl hodně vznětlivý – ne vůči mně, ale vůči ostatním –, takže jsem se mu vyhýbala, a to tak důsledně, že ho to, obávám se, muselo trápit.

A pak přišla svatba tvého strýce Fritze s Babetou, kterou sem přivedl, aby se stala paní ve mlýně. Ne že by mi nějak zvlášť záleželo na tom, že přijdu o své postavení, jelikož jsem se navzdory otcově velké laskavosti vždycky obávala, že tak velkou rodinu nezvládám příliš dobře (když jsme večer se všemi muži a Kätchen zasedli k večeři, bylo nás u stolu jedenáct).

Jenže Babetta brzy začala hledat chyby u Kätchen, a já byla nešťastná, že hází vinu na věrné služebnictvo. Navíc jsem časem začala chápat, že podněcuje Karla, aby mi otevřeněji dával najevo své láskyplné city; jejím cílem bylo, jak jednou řekla, aby už skoncoval s pouhým dvořením a odvedl si mě do vlastního domu. Otec stárnul a mou všudypřítomnou nepohodu nedokázal vnímat. Čím více mi Karl nadbíhal, tím méně se mi líbil. Byl v podstatě hodný, ale já neměla na manželství ani pomyslení a nesnášela jsem, když o tom někdo přede mnou mluvil.

Takto se věci vyvíjely, když jsem dostala pozvání, abych přijela do Karlsruhe navštívit svou oblíbenou spolužačku. Babetta byla pro, abych jela. Mně se, myslím, moc nechtělo opouštět domov, i když jsem měla Sophii

Rupprechtovou velmi ráda. Mezi cizími lidmi jsem se však styděla.

Celá záležitost se pro mě vyřešila až poté, co Fritz i můj otec vyzvěděli, jaký je charakter a postavení Rupprechtových. Zjistili, že otec té rodiny zastával jakousi nižší pozici u velkovévodova dvora – nyní však už nežije a zanechal po sobě vdovu, urozenou dámu, a dvě dcery. Starší z nich byla moje přítelkyně Sophie. Madame Rupprechtová nebyla bohatá, ale byla to slušná, noblesní dáma. Po tomto zjištění otec proti mému odjezdu nic nenamítal; Babetta jej prosazovala všemi prostředky, které měla k dispozici, a dokonce i můj drahý bratr Fritz utrousil slovo ve prospěch tohoto plánu. Jen Kätchen byla proti – Kätchen a Karl. Karlův odpor vůči mé cestě do Karlsruhe mě tam nasměroval více než cokoli jiného. Nemusela jsem tam jezdit, ale když začal rýpat, k čemu že jsou dobré bůhvíjaké toulky a návštěvy cizích lidí, o kterých nikdo nic neví, podvolila jsem se okolnostem – tedy Sophiinu přemlouvání a Babettině nátlaku.

Vzpomínám si, jak jsem mlčky, ale roztrpčeně snášela Babettinu hodnocení mé garderoby: zlobil mě způsob, jak šmahem hodnotila mé šaty jako příliš staromódní anebo obyčejné, a tedy nevhodné, abych si je vzala na návštěvu u tak urozené dámy. Rozčilovalo mě, že je to ona, kdo rozhoduje o tom, jak utratit peníze, které mi otec dal, abych si pro tuto příležitost obstarala vše nezbytné. Navíc jsem si své pocity vyčítala, protože všichni ostatní byli přesvědčeni, jak je od Babetty laskavé, když pro mě všechno tohle dělá; i ona sama to pokládala za laskavost.

Nakonec jsem našemu mlýnu na břehu Neckaru zamávala na rozloučenou. Cesta do Karlsruhe, kam mě doprovodil Karl, byla dlouhá. Rupprechtovi obývali třetí podlaží domu, vystaveného jen malý kousek od jedné z hlavních městských ulic ve stísněném dvoře, kam jsme se dostali branou z ulice. Vybavuje se mi, jak se mi zdály místnosti v bytě sevřené v porovnání s prostorem, který jsme měli ve mlýně – a přece vyzařovaly určitou majestátnost, která pro mě byla nová a líbila se mi, jakkoli byla poněkud vyšumělá.

Madame Rupprechtová byla pro mě až příliš akurátní dáma – nikdy jsem se vedle ní necítila volně. Sophie však byla taková, jakou jsem si ji pamatovala ze školy: milá, srdečná, snad jen přespříliš ochotná dávat stále najevo svůj obdiv či pozornost. Její malá sestra se nám nepletla do cesty, a to bylo vše, co jsme potřebovaly v prvním nadšeném období, plném znovuobjevování našeho dávného přátelství.

Sophiina matka měla jediný životní cíl: udržet si společenské postavení. Její prostředky se však po manželově smrti značně zmenšily, a tak ve způsobu života její rodiny nebylo mnoho pohodlí, i když byl hodně okázalý – pravý opak toho, jak to chodilo v domě mého otce. Myslím, že po mé návštěvě příliš netoužila, protože jsem představovala další krk, který bylo třeba nasytit. Sophie však strávila přinejmenším rok tím, že škemrala o svolení pozvat mě, a její matka, když už jednou souhlasila, byla příliš dobře vychovaná, než aby mě pak nepřivítala se vší okázalostí.

Život v Karlsruhe se hodně lišil od toho, jaký jsme vedli doma. Všechny činnosti se odehrávaly v pozdějším čase, ranní káva byla slabší, polévka méně hutná, vařené hovězí méně odlehčené ostatními jidly, oblečení se vyznačovalo větší jemností.

Večerní program, tedy návštěvy, byl neměnný. Žádné potěšení mi nepřinášely. My, dívky, jsme nemohly plést, což by aspoň trochu zmírnilo nudu; seděly jsme v kroužku, povídaly si a jen občas nás přerušil některý z pánů, když se vymanil z chumlu mužů postávajících u dveří, kde spolu zaujatě hovořili. Takový odvážlivec se po špičkách plížil místností s kloboukem v podpaží, a když se přikradl k našemu hloučku, srazil paty a zaujal postoj, kterému jsme říkaly „poprvé v tanečních“, načež se zlehka se uklonil dámě, kterou se chystal oslovit.

Když jsem tyto způsoby viděla poprvé, nedokázala jsem se ubránit úsměvu, ale Madame Rupprechtová mě viděla a druhý den ráno mi přísně domluvila. Řekla mi, že při mém venkovském vychování jsem pochopitelně nemohla pochytit nic z dvorských způsobů nebo francouzské módy, ale to není důvod, abych se jim smála. Samozřejmě jsem se pak snažila, abych se už nikdy ve společnosti neusmívala. Tato moje návštěva Karlsruhe se uskutečnila v roce 1789, tedy v době, kdy byl každý plný událostí, jež se odehrávaly v Paříži. Přesto se v Karlsruhe mluvilo o francouzské módě víc než o francouzské politice.

Byla to především Madame Rupprechtová, kdo měl o všech Francouzích vysoké mínění. I tohle bylo něco úplně jiného než u nás doma: Fritz těžko snášel být i jen pouhý výraz „Francouz“ a z mé návštěvy u Sophie původně málem sešlo, protože její matka dávala přednost oslovení *Madame* před správným titulem *Frau*.

Jednoho večera jsem opět seděla na jedné návštěvě vedle Sophie a toužebně očekávala, kdy už budeme moct povečeřet a pak odjet domů, abychom spolu mohly mluvit – mluvení nám totiž zakazovala pravidla etikety Madame Rupprechtové: mezi členy jedné rodiny byl ve společnosti jakýkoli rozhovor, kromě těch nejnutenějších, přísně zapovězený. Takže jsem tam jen seděla a stěží zadržovala zívání, když do místnosti vešli dva muži. Jeden z nich byl zřejmě pro celou společnost cizí, soudě podle toho, jak formálně ho hostitel uvedl a představil hostitelce.

Připadalo mi, že nikoho tak hezkého a elegantního jsem ještě nikdy neviděla. Vlasy měl samozřejmě napudrované, ale podle jeho pleti bylo zřejmé, že jsou od přírody světlé. V obličejí nesl jemné, skoro dívčí rysy a zdobily jej dvě „mušky“, jak jsme tehdy říkali maličkým nálepkám: jednu měl v levém koutku úst a druhá jako by mu prodlužovala pravé oko. Oblečený byl v modré a stříbrné barvě. Byla jsem tím krásným mladým mužem úplně uchvácená. Tolik jsem ho obdivovala, že mě zaskočilo – jako by ke mně snad promluvil sám archanděl Gabriel –, když ho paní domu přivedla, aby mi ho představila.

Oslovila ho *Monsieur* de la Tourelle a on na mě začal mluvit francouzsky. Třebaže jsem mu dokonale rozuměla, neodvažovala jsem se v tomto jazyce odpovědět. Vyzkoušel proto němčinu – vyslovoval měkkým, šišlavým způsobem, který mi připadal okouzlující.

Než ale večer skončil, už mě všechna ta afektovaná měkkost a zženštilost jeho způsobů trochu unavovala. Přehnané komplimenty, které mi skládal, vedly navíc k tomu, že se všichni otáčeli a civěli na mě. Madame Rupprechtová však byla potěšena právě tím, co se mi

nelíbilo: přála si, abychom buď Sophie, nebo já vzbudily ve společnosti rozruch. Samozřejmě by byla raději, kdyby se to podařilo její dceři, ale Sophiina přítelkyně byla druhá nejlepší osoba.

Když jsme odjížděly, zaslechla jsem, jak si s panem de la Tourelle horlivě vyměňují zdvořilostní řeči, a z nich jsem se dozvěděla, že nás tenhle francouzský pán přijde nazítří navštívit. Nevím, jestli jsem měla větší radost, nebo strach. Celý ten večer jsem se až přehnaně držela zásad slušného chování, ale přesto mi lichotilo, když Madame Rupprechtová naznačila, že mladíka pozvala, neboť projevil potěšení z mé společnosti. Ještě víc mě těšila Sophiina neskrývaná radost z toho, že jsem vzbudila očividný zájem u tak pěkného a příjemného gentlemana. Navzdory tomu pak měly ty dvě co dělat, aby mi druhý den zabránily vyběhnout ze salonu, když jsme u brány na schodech zaslechly jeho hlas, tázající se po Madame Rupprechtové. Donutily mě, abych si oblékla šaty na neděli, a samy byly nastrojené jako na recepci.

Když ten večer pan de la Tourelle odešel, Madame Rupprechtová mi blahopřála k tomu, že jsem si ho získala. On se skutečně s nikým jiným téměř nebavil, maximálně jen ze zdvořilosti, a v podstatě se sám pozval, aby mohl další večer znovu přijít s nějakou novou písní, což je prý nyní v Paříži v módě.

Madame Rupprechtová byla celé následující dopoledne venku, a jak mi řekla, sháněla informace o panu

de la Tourelle. Byl majitelem zámečku v pohoří Vogézy; vlastnil tam pozemky, ale měl veliké příjmy z jiných zdrojů, na tomto majetku nezávislých. Jedno s druhým, představoval *skvělou partii*, jak Madame Rupprechtová důrazně poznamenala. Podle všeho ji ani nenapadlo, že bych ho po tomto vylíčení jeho bohatství mohla odmítnout, a myslím, že ani Sophii by nedovolila jinou volbu, i kdyby ten člověk byl tak starý a ošklivý, jako byl ve skutečnosti mladý a hezký. Vlastně nevím – od té doby se událo tolik věcí, které mi rozostřily vzpomínky –, zda jsem ho milovala, nebo ne.

Věnoval se mi s takovou oddaností, až mě téměř děsil přemírou svých projevů lásky. Každému v mém okolí připadal velmi okouzlující. „Je to nejúchvatnější muž ze všech,“ říkali, a o mně mluvili jako o „nejšťastnější z dívek“.

A přesto jsem se s ním nikdy necítila úplně v pohodě. Vlastně se mi vždycky ulevilo, když jeho návštěva skončila, jakkoli mi chyběl, když nepřišel. Svůj pobyt u přítele, u něhož v Karlsruhe bydlel, si záměrně prodloužil, aby o mě mohl usilovat. Zahrnul mě dárky, které jsem nechtěla přijmout, jenže Madame Rupprechtová mi dala najevo, že bych vypadala jako přepjatá stydlivka, kdybych je odmítala. Mnohé z těchto dáreků představovaly cenné staré šperky, zřejmě patřící jeho rodině; tím, že jsem je přijímala, se jen násobila pouta, která se kolem mě vytvářela daleko více vlivem okolností než mým vlastním svolením.

V té době jsme svým nepřítomným přátelům nepsali dopisy tak často, jako se to děje dnes, a já se navíc zdráhala v těch několika málo listech, které jsem poslala domů, svého nápadníka jmenovat. Pak jsem se však od Madame Rupprechtové dozvěděla, že ona sama mému otci napsala, aby mu oznámila, jak velkolepého vítězství jsem dosáhla; požádala ho také, aby přijel na mé zasnuby.

Užasla jsem. Netušila jsem, že věci zašly tak daleko. Madame Rupprechtová se však tvářila uraženě a přísně se otázala, co jsem tedy svým chováním zamýšlela, jestliže jsem se nechtěla za pana de la Tourelle provdat – vždyť jsem přijímala jeho návštěvy, dárky a různé návrhy, aniž bych projevila jakoukoli nelibost nebo nechuť (a to všechno byla pravda; žádný odpor jsem skutečně nedala najevo, ačkoli jsem se za něj provdat nechtěla – nebo alespoň ne tak brzy). Co jsem mohla dělat jiného, než svésit hlavu a mlčky souhlasit s rychlým oznámením toho jediného, co mi zbývalo, pokud jsem nechtěla být do konce svého života považována za bezcitnou koketu?

Kvůli tomu, že jsem se měla zasnoubit mimo domov, nastaly jisté potíže, ale jak jsem se později dozvěděla, moje švagrová je odstranila: otec, a především Fritz chtěli, abych se vrátila do mlýna, kde by pak proběhly zasnuby a odkud by se vypravila svatba. Z druhé strany však stejně naléhavě trvali na svém plánu pan de la Tourelle a paní Rupprechtová. Babetta nestála o starosti a rozruch ve mlýně a také se jí, myslím, nelíbila představa kontrastu mého honosnějšího sňatku s jejím vlastním.

Otec a Fritz tedy přijeli, aby se zúčastnili zasnub. Měli pak zůstat v hostinci v Karlsruhe následujících čtrnáct dní, po jejichž uplynutí byl naplánován svatební obřad.

Pan de la Tourelle mi řekl, že na něj doma čekají nějaké obchodní záležitosti, a tak zde nebude v mezidobí mezi oběma událostmi přítomen. Byla jsem ráda, jelikož jsem vnímala, že si mého otce a bratra neváží tak, jak bych si přála. Ano, byl k nim velmi zdvořilý, předváděl své jemné a vznešené způsoby a všem nám skládal komplimenty – otcem a Madame Rupprechtovou počínaje a malou Alwinou konče. Trochu se však ušklibal nad zastaralými církevními obřady, na kterých otec trval, a také jsem pochopila, že můj bratr musel některé poklony mého budoucího manžela pocítovat jako posměch: povšimla jsem si jistých známek ve Fritzově chování, podle kterých jsem poznala, že ho ta uhlazená slova podráždila a roztrpčila.

Peněžní výdaje však pan de la Tourelle řešil tak velkoryse, že s tím byl můj otec nadměru spokojen a téměř překvapen. Dokonce i Fritz zvedl obočí a uznale hvízdal. Mně samotné bylo všechno jedno. Připadala jsem si jako uhranutá, jako ve snu. V zoufalém snu. Kvůli své bojácnosti a slabosti jsem uvízla v síti a nevěděla, jak z ní ven. Těch čtrnáct dní jsem na své vlastní rodině visela jako nikdy předtím. Jejich hlasy a způsoby mi byly tak příjemné a důvěrně známé, zvlášť po tom období stísněné zdrženlivosti!

Mohla jsem zase normálně mluvit a dělat, co se mi líbilo, aniž by mě Madame Rupprechtová opravovala anebo pan de la Tourelle káral tím svým mírným, lichotivým způsobem. Jednoho dne jsem otci řekla, že se vdávat nechci a že bych se raději vrátila do našeho starého, milého mlýna. Zdálo se však, že za mou řečí vidí

snahu o ustoupení od povinností. Jako bych se snad chtěla dopustit zrady a už na mě po proběhnuvších zásnubách neměl právo nikdo jiný než budoucí manžel! Přesto mi otec položil pár formálních otázek, jenže mé odpovědi na ně nebyly takové, aby mi pomohly.

„Víš o nějaké jeho vině nebo zločinu, kvůli kterým by se vašemu manželství nemělo dostat Božího požehnaní? Cítíš k tomu člověku nechuť nebo odpor?“

Co jsem na to mohla říct? Dokázala jsem jen vykoktat, že si myslím, že pana de la Tourelle dost nemiluji, a chudák starý otec v tomto zdráhání viděl jen rozmar hloupé holky, která se nevyzná ve vlastní hlavě, ale zašla už příliš daleko, než aby mohla couvnout.

A tak jsme se vzali ve dvorní kapli, což bylo privilegium, které nám obětavým úsilím vydobyla Madame Rupprechtová; jistě byla přesvědčená, že nám to zajistí veškeré dosažitelné štěstí.

Byli jsme tedy manželé. Po dvou dnech oslav v Karlsruhe se všemi našimi novými, vznešenými přáteli jsem se musela navždy rozloučit s milovaným otcem. Proсила jsem svého manžela, abychom cestou na jeho starý zámek ve Vogézách jeli přes Heidelberg, ale pod jeho zženštilým zjevem i způsobu jsem našla tolik rozhodnosti, že jsem na to nebyla připravena. Mou první prosbu odmítl tak jednoznačně, že jsem se neodvážila dále naléhat.

„Od nynějška, Anno,“ řekl, „se budeš pohybovat v jiné vrstvě. Je sice možné, že budeš mít čas od času

možnost projevit přízeň svým příbuzným, přesto jakékoli četnější anebo důvěrnější styky s nimi by byly nežádoucí – a to nemohu připustit.“

Po tomto jeho oznámení jsem se téměř bála otce a Fritze požádat, aby mě přijeli navštívit. Teprve když bolest z našeho loučení překonala veškerou mou opatrnost, poprosila jsem je, aby se na mě brzo přijeli podívat. Oni ale zavrtěli hlavou a mluvili o práci u nich doma, o rozdílnosti našich životů, o tom, že teď je ze mě Francouzka. Nakonec se však se mnou otec rozloučil požeňáním a řekl:

„Kdyby snad měla být má dceruška – Bože chraň! – nešťastná, ať má na paměti, že otcův dům je pro ni vždycky otevřený.“

Málem jsem už vykřikla:

„Ach, vezmi mě tam tedy s sebou, otče, vezmi mě tam hned teď!“

Jenže v tu chvíli jsem spíš vycítila než uviděla svého manžela. Díval se na mě s lehkým opovržením, vzal mě za ruku a odvedl mě – vzlykající – pryč se slovy, že loučení, když už je nevyhnutelné, je vždy nejlépe odbýt krátce.

Trvalo nám dva dny, než jsme se dostali na jeho zámek ve Vogézách. Cesty byly špatné a bylo obtížné se jich držet. Nikdo nemohl být oddanější než pan de la Tourelle v průběhu našeho cestování. Zdálo se, že se mi všemi způsoby snaží vynahradit odloučení, které mi s každou další hodinou dávalo silněji pocítit rozdíl

mezi mým současným a dřívějším životem. Připadalo mi, jako bych se teprve nyní probouzela k plnému vědomí toho, co obnáší manželství, a odvažuji se přiznat, že jsem na té únavné cestě nebyla zrovna veselá společnice. Nakonec žárlivost na můj žal pro otce a bratra převážila, a pan de la Tourelle ze mě začal být tak rozmrzelý, až jsem si pomyslela, že mi pocit opuštěnosti zlomí srdce.

A tak jsme oba byli v neveselém rozpoložení, když jsme dorazili k Les Rochers. Pomyslela jsem si, že to místo se mi zdá tak ponuré proto, že jsem nešťastná. Z jedné strany vypadal zámek jako zbrusu nová budova, narychlo postavená za nějakým neodkladným účelem. Žádné stromy ani keře poblíž něj nerostly, jen zbytky kamene, použitého na stavbu, se stále ještě povalovaly v jeho bezprostředním okolí, ačkoli už stačily, spolu s kupami odpadků, zarůst plevelem a lišejníky. Z druhé strany se tyčily skalní balvany, podle nichž dostalo toto místo své jméno, a v jejich těsné blízkosti vyrůstal starý zámek, téměř jako by byl také nějakým přírodním útvarem. Postavený už před staletími, nikterak rozlehlý ani honosný, ale pevný a malebný. Zatoužila jsem, abychom bydleli raději v něm než v elegantní, avšak nedokončené budově, narychlo připravené pro můj příjezd.

Jakkoli byly obě části zámku nesourodé, propojovaly se do jednoho celku prostřednictvím spleťtých chodeb a nečekaných dveří, jejichž přesné umístění jsem nikdy nepochopila. Pan de la Tourelle mě zavedl do apartmá určeného pro mě a formálně mě v něm uvítal jako vládkyni tohoto panství. Omluvil se, že jsou pokoje připravené jen nakvap, neboť více prý udělat nemohl, ale slíbil – dříve, než jsem o to požádala nebo než mě

vůbec napadlo si postěžovat –, že během dalších týdnů budou místnosti tak přepychové, jak si jen bude mé srdce přát.

V šeru podzimního večera byl napůl zařízený salon zalitý mdlým svitem mnoha svíček, které nedokázaly ozářit celý rozlehlý prostor. Když jsem zachytila svůj obličej i postavu ve všech zrcadlech, jak se odráží na tajuplném pozadí, přitiskla jsem se k panu de la Tourelle a zaškemrala, ať mě raději vezme do pokojů, které obýval před naší svatbou. Připadalo mi, že se zlobí, přestože předstíral smích; mou představu, že bych měla obývat jiné pokoje než tyto, odmítl ale tak rozhodně, že jsem se jen mlčky roztřásla nad fantaskními postavami a tvary, které moje představivost viděla v pozadí těch pochmurných zrcadel.

Dalšími místnostmi byl budoár a moje ložnice – o něco méně ponurá, zařízená honosným, ale zašlým nábytkem. Stávalo se pak běžně, že pro mě plnila funkci obývacího pokoje: zamykala jsem dveře, které odtud vedly do budoáru, do salonu a do chodby, zkrátka všechny kromě těch, kterými vstupoval pan de la Tourelle, přicházející ze svých pokojů ve starší části zámku.

Vím, že ho rozčilovalo, když jsem dávala přednost pobývání v ložnici, i když nechtěl dát svou nespokojenost najevo. Stále se mě snažil zlákat, abych se raději zdržovala v salonu, ale ten se mi líbil čím dál méně, především kvůli jeho naprosté odloučenosti, neboť se do něj šlo dlouhou chodbou, do níž vedly dveře všech pokojů mého apartmá. Chodbu uzavíraly masivní dveře s těžkým závěsem, přes které jsem neslyšela ani hlásku z ostatních částí domu, a také služebnictvo samozřejmě neslyšelo žádný můj pohyb či zvuk, ledaže bych někoho z nich výslovně přivolala.

Byla jsem dívka, která vyrostla v domácnosti, kde byl každý po celý den na očích všem ostatním členům rodiny a nikdy neměl nouzi o veselý hovor či pocit tiché spřízněnosti. Proto mi nynější izolace naháněla hrůzu, a to tím spíše, že pan de la Tourelle – majitel pozemků, sportovec a kdovíco ještě – byl obvykle většinu dne mimo domov, a někdy byl pryč i celé dva nebo tři dny. Nebyla v tom z mé strany žádná pýcha, jež by mi bránila, abych se družila s domácími lidmi. V mnoha ohledech by pro mě bylo jen přirozené, kdybych je vyhledala v těch bezútěšných dnech, během kterých jsem byla odkázaná jenom sama na sebe, a vyslechla od nich soucitné slovíčko – kdyby ovšem byli jako naše laskavé německé služebnictvo. Jenže tihle se mi nelíbili, ani jeden z nich. Nedokázala jsem říct proč. Někteří byli zdvořilí, ale v jejich zdvořilosti byla jakási familiárnost, která mě odpuzovala. Jiní byli drzí a chovali se ke mně spíš jako k nějakému vetřelci než jako k vyvolené jejich pána; přesto jsem tyto nevychovence měla raději než ty z předchozí kategorie.

Majordomus patřil ke druhé skupině. Měla jsem z něj velký strach. Kdykoli pro mě něco dělal, šířilo se kolem něj jakési podezíravé ovzduší. Přesto o něm pan de la Tourelle mluvil jako o velmi cenném a věrném člověku. Vlastně mě občas zarazilo, že tenhle Lefebvre v některých ohledech vlastně poroučí svému pánovi – a nedokázala jsem to pochopit. I když se ke mně totiž pan de la Tourelle choval, jako bych byla nějaká vzácná hračka nebo modla, kterou je třeba opatřovat, hýčkat, laskat a rozmazlovat, brzy jsem zjistila, jak málo já a zjevně i kdokoli jiný dokážeme pozměnit strašlivou volní sílu muže, který mi při prvním setkání připadal až příliš zženštilý a měkký, než aby svou vůli uměl jak-

koli prosadit. Teď už jsem se naučila lépe číst v jeho obličejích a také jsem viděla, že nějaké hluboké hnutí citu, jehož příčině jsem neuměla přijít na kloub, způsobuje, že mu za určitých okolností šedé oči zaplanou bledým světlem, rty se stáhnou a jemná tvář pobledne. Jenže u nás doma bývalo všechno tak otevřené a poctivé, že jsem neměla prázdné zkušenosti, které by mi pomohly luštit tajemství mezi lidmi žijícími pod jednou střechou.

Pochopila jsem, proč Madame Rupprechtová a společnost kolem ní považovaly můj sňatek za skvělý: žila jsem teď na zámku s mnoha sloužícími, kteří mě podle všeho museli poslouchat jako svou paní.

Také jsem naznala, že mě pan de la Tourelle má svým způsobem rád: troufám si říct, že byl pyšný na mou krásu (protože se o ní přede mnou dost často zmiňoval), ale byl také žárlivý a podezřívavý a žádná moje přání ho neovlivnila, pokud se neshodovala s jeho vlastními. V té době jsem měla pocit, že bych ho také mohla mít ráda, kdyby to dovolil: od dětství jsem však byla plachá a zanedlouho můj strach z jeho nelibosti (která vždycky jako blesk udeřila uprostřed jeho lásky kvůli tak nicotným příčinám, jakými bylo zaváhání v odpovědi, nevhodné slovo nebo povzdechnutí po otci) zvítězil nad mým směšným sklonem milovat někoho, kdo je tak krásný, tak uznávaný, tak chápající a oddaný. Jestliže jsem mu však nedokázala působit potěšení, když jsem ho opravdu milovala, dokážete si nejspíš představit, jak často jsem si počínala špatně, když jsem se ho pak už bála natolik, že jsem se mlčky vyhýbala jeho společnosti ze strachu z jeho výbuchů vášně.

Vzpomínám si, že jsem si všimla jedné věci: čím víc se na mě pan de la Tourelle zlobil, tím víc se Lefebvre,